

פרפראות פאר

עיקרי הדת ועקירת הדת מבוארים במה ששמע יתרו

עמוד ב

עמוד א' מפתח נושאים פרשת יתרו ט"ו בשבט תש"פ

החיד"א תמהה על התוספות פעמים
שאמוראים לא היו בקיאין בפסוקים

עמוד ח

לא נכתב טי"ת בדברות הראשונות ביאור
נורא נמצא בכתבי הרמב"ן

לסרבה המשרה מכוון לנעץ חרב בבית המדרש

עמוד ט

במה זכה חזקיה שדורו היה מעולה שבדורות
בלימוד התורה

עניני שבט

מזל דלי הוא מזל של ישראל ומזל חודש שבט
והוא עבד אל התורה

עמוד י

ביאור בכדי ספדו חנטו קברו פירושו בחינם
ולא היה צריך, עולת אהרון

עמוד יא

ביאור בכדי ספדו חנטו קברו פירושו בחינם
ולא היה צריך, עולת אהרון

עמוד יב

ביאור פירות צל ומים שבמשל הם בנים
עושר ותורה שבנמשל

שיהיו כמותך הם פירות צל ומים שיש בהם
מן הדומה בדומה

עמוד ב

ג' עיקרי הדת ועקירת הדת מבוארים במה
ששמע יתרו

עקירת הדת הם בעקירת שלשה עקרי הדת

עמוד ג

תורה נתנה לישראל מפני שהן עזין או מפני
שהאומות לא קיבלוה, מהרש"א

תירוץ לקושיית השפת אמת, שאינה מובאת
בספרי השפת אמת

עמוד ד

אכילת שיריים מן התורה מנין

עמוד ה

דיין שדן דין אמת נעשה שותף לקב"ה ושוחד
מבטל השותפות

ביאור במה ששינה רש"י הפירוש לבית חייהם
לימוד תורה או אומנות

עמוד ו

כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל מכוון
לבת תחילה סימן לבנים

עמוד ז

בת תחילה סימן יפה לבנים ע"ד רוב בנים
דומין לאחי האם

מהו הפירוש, מכירו הייתי לשעבר, איזה חלק שבו הכיר ומה לא הכיר, ואיזה חלק נוסף לו עתה שהוא מכירו ביותר, וכבר ביארו הבוארים בעם בהרבה פנים,

ויש לבאר על דרך ספר העקרים

בספר העקרים מרבי יוסף אלבו זצ"ל חובר בשנת ה' אלפים קפ"ה, מאמר א' פרק ד', מבאר כי אינו בשיטת הרמב"ם שיש י"ג עקרים ובדעתו יש ג' עקרים, שהם, מציאותו יתברך, תורה מן השמים, ושכר ועונש,

כתב המהרש"א (ברכות דף י"ג עמוד א' ד"ה למה קדמה) מבואר, כי שלשה עיקרים שהסכימו בהם רוב המפרשים היינו, מציאות השם, תורה מן השמים, ושכר ועונש, ע"כ,

לפי זה יש לומר, מה שאמר יתרו מכירו הייתי לשעבר, היינו העיקר הראשון, שהוא מציאותו יתברך,

ועתה ביותר, נחלקו ר' יהושע שאומר מלחמת עמלק שמע, שהרי כתיב בצדו, (שמות י"ז י"ג) "ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב", וזהו העיקר של שכר ועונש,

ור' אליעזר המודעי אומר, מתן תורה שמע, וזהו העיקר של תורה מן השמים,

מבואר, שחז"ל העידו כי יתרו קיבל על עצמו את שלשת עיקרי הדת, שהם מציאות השם, תורה מן השמים, ושכר ועונש,

ועוד יש לבאר, כי ביתרו דייקא, שהיה מכיר כל עבודה זרה שבעולם, ולא כמו כל גר שנתגייר, והוא זה שהאמין בשלשת עקרי הדת, מציאות השם, תורה מן השמים, ושכר ועונש, להבדיל מ-כ-ל האלהים, שאין בהם ולא כלום, לכן ביקשו חז"ל להרחיב בו הדיבור ביותר,

גם יש לומר בצחות יתרו ויתר הם אותם אותיות

וישמע יתרו, מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר, לאחר ששמע הכירו יותר, והוא בפרשת יתרו, האותיות יתרו והאותיות יותר הם אותם האותיות.

עקירת הדת הם בעקירת שלשה עקרי הדת

ג' עיקרי הדת ועקירת הדת מבוארים במה ששמע יתרו

ביאור וישמע יתרו ע"ד ספר העקרים

איתא בגמרא (זבחים קט"ז ע"א), כתיב (שמות י"ח א'), "וישמע יתרו כהן מדין" מה שמועה שמע ובא ונתגייר, ר' יהושע אומר מלחמת עמלק שמע, שהרי כתיב בצדו, (שמות י"ז י"ג) "ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב",

ר"א המודעי אומר, מתן תורה שמע ובא, שכשניתנה תורה לישראל, היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל מלכי עובדי כוכבים אחזתן רעדה בהיכליהן, ואמרו שירה, שנאמר (תהלים כ"ט ט') "ובהיכלו, כולו אומר כבוד",

נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע, ואמרו לו, מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם, שנאמר (תהלים כ"ט י') "ה' למבול ישב", אמר להם, וישב ה' מלך לעולם, כבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם,

אמרו לו, מבול של מים אינו מביא אבל מבול של אש מביא, שנא' (ישעיהו ס"ו ט"ז) "כי הנה באש ה' נשפט", אמר להן כבר נשבע שאינו משחית כל בשר,

ומה קול ההמון הזה ששמענו, אמר להם, חמדה טובה יש לו בבית גנזיו, וגנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם, וביקש ליתנה לבניו, שנאמר, (תהלים כ"ט י"א) ה' עוז לעמו יתן, מיד פתחו כולם ואמרו, "ה' יברך את עמו בשלום", ע"כ,

יש להעמק שאלה בדברי חז"ל מה ראו על כך ומה הגיע אליהם, לברר למה נתגייר יתרו, הלא כמה גרים איכא בשוקא, ולא מצינו שבאו חכמים לברר למה באו, ועוד נחלקו חכמים בדבר, אמנם על כל קוץ שבתורה יש לדרוש, אבל נראה שבענין יתרו באו חז"ל ללמדנו מה, א"כ מה באו ללמדנו,

ועוד יש לדעת, על הכתוב (שמות י"ח י"א) "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים", כתב רש"י מהמכילתא, מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר, מכל האלהים - מלמד שהיה מכיר בכל עבודה זרה שבעולם שלא הניח עבודה זרה שלא עבדה,

איתא בגמרא, (ביצה כ"ה ע"ב), תנא משמיה דרבי מאיר מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין, כתב רש"י, ונתנה להם תורה שיעסקו בה, והיא מתשת כחם ומכנעת לבם,

איתא בגמרא (עבודה זרה ב' ע"ב), אמר רבי יוחנן מלמד שהחזירה הקדוש ברוך הוא על כל אומה ולשון ולא קבלוה, עד שבא אצל ישראל וקבלוה,

קושיית המהרש"א ותירוצו

כתב המהרש"א, (ביצה כ"ה ע"ב ד"ה מפני מה נתנה תורה מפני שהן עזין), וא"ת הא אמרינן פ"ק דע"ז שהחזירה הקב"ה על כל האומות ולא קבלוה, וי"ל דה"ל להקב"ה לכפות עליהם, החר כגיגית כדי שיקבלוה, **עכ"ל המהרש"א**,

תירוץ נאה לקושיית המהרש"א

יש ליישב קושיית המהרש"א, עפ"י דברינו דכשבא הקב"ה אצל אומות העולם, אמר להם, כי התורה יש בה **תבלין לבטל היצר הרע**, ולתקן את המדות והתאוות הרעות, וע"ז דחוהו ואמרו, אין אנו חפצים לבטל המדות הרעות, אלא יצרנו אדוננו, ובו אנו חפצים,

וכשבא אצל ישראל, אמר להם כי יש בתורה תבלין לבטל היצה"ר, אמרו **נעשה ונשמע**, וברצוננו להתיש כוחו להכניע לבבנו, לבטל יצה"ר מקרבנו, ולתקן המדות הרעות שבקרבנו, וזהו **מפני שהן עזין כנגד היצה"ר**, כדאיתא לעולם ירגיז אדם וכו', ויש בהם הרצון להכניע בכח התורה את היצה"ר,

ולכן אין כאן סתירה, אם קבלו מפני שהאומות לא קבלוה, או מפני שהן עזין, דמהאי טעמא שהאומות לא קיבלוה משום שאינם רוצים לבטל היצר הרע, אלא להחזיק בו הדק היטיב, ישראל כן קיבלוה, והיינו **טעמא דאוי"ה והיינו טעמא דישראל**.

* * * * *

תירוץ לקושיית השפת אמת, שאינה מובאת בספרי השפת אמת

כתב הכלי חמדה (הוצאת פיעטרקוב, פרשת בשלח, דף צ"ז), **איתא במדרש** (איכה פרשה ג') זרח מהר שעיר, והופיע מהר פארן, שהחזיר הקב"ה על כל אומה ולשון שיקבלו את

מבואר, כי שלשת עיקרי הדת, הם מציאות השם ויחודו, תורה מן השמים, ושכר ועונש,

עיקר ראשון בעיקרי הדת הוא, להאמין שהי"ת אחד יחד ומיוחד, ואין עוד מלבדו, ומי שמאמין בשניות כלומר שיש עוד מלבדו הרי זה **עוקר את העיקר הראשון מעיקרי הדת**,

עיקר שני בעיקרי הדת הוא **תורה מן השמים**, כלומר, שזאת התורה שנמסרה ממשה רבינו במשך כל הדורות עד היום לא תהא מוחלפת, והנה באו בה פריצים והיזילוה,

כדאיתא בגמרא (שבת דף קטז עמוד א) במעשה באימא שלום דביתהו דרבי אליעזר אחתיה דרבן גמליאל, וההוא מינא האוהב כסף, שאמר, מן יומא דגליתון מארעכון איתנטלית אורייתא דמשה, ואיתהיבת ספרא אחרית, ואמר לו רבן גמליאל "אתא חמרא ובטש לשרגא", מבואר, שיש מי שבא לבטל זאת התורה לא תהא מוחלפת

עיקר שלישי שכר ועונש מן השמים, כדאיתא בגמרא (זבחים קט"ז ע"א), **כתיב** (שמות י"ח א'), **"וישמע יתרו כהן מדין"** מה שמועה שמע ובא ונתגייר, ר' יהושע **אומר מלחמת עמלק שמע**, שהרי כתיב בצדו, (שמות י"ז י"ג) **"וידי משה כבדים וגו' ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב"**,

איתא בגמרא (ראש השנה דף כ"ט עמוד א') וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה? אלא לומר לך: כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה, ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים - היו מתגברים, ואם לאו - היו נופלים.

מבואר ששכר ועונש הם רק משמים, ועוקרי הדת באו לומר כי עונש ושכר הוא בידי בשר ודם,

מבואר א"כ כי עקירת הדת הם זה לעומת זה

* * * * *

תורה נתנה לישראל מפני שהן עזין או מפני שהאומות לא קיבלוה, מהרש"א

יהיה הת"ח, אהרן זקני ישראל המסובין שם, דמשה אינו בכלל המסובין, שהיה משמש עליהם, וענינו, (מבאר המהרש"א) שהסעודה שהת"ח מסובין בתוכה, ודאי דאמרי שם ד"ת, והוא הדבר שנהנין מזיו השכינה, כמ"ש במס' אבות שלשה שאכלו על שולחן אחד ואמרו עליו ד"ת כאלו אכלו משלחנו של מקום כו' ע"ש, עכ"ל המהרש"א.

מבואר לדבר רש"י, שמשה לא היה מיסב עמהם, והאכילה לפני אלוקים הוא דברי תורה שהיה אהרון זקני ישראל שהם התלמידי חכמים אומרים בסעודה,

איתא בגמרא (ברכות סד ע"א) כל הנהנה מסעודה שתלמיד חכם "שרוי בתוכה" כאילו נהנה מזיו שכינה, שנאמר (שמות י"ח יב) "ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלוקים". וכי לפני אלוקים אכלו, והלא לפני משה אכלו, אלא לומר לך, כל הנהנה מסעודה "שתלמיד חכם שרוי בתוכה" - כאילו נהנה מזיו שכינה. ע"כ,

כתב המהרש"א (ברכות סד א ד"ה והלא לפני משה אכלו כו'), משמע ליה (בלשון הגמרא) שהיה משה משמש עליהם ולא היסב עמהם, והיינו לפני משה אכלו, וכ"ה בהדיא במכילתא,

גם נראה מהאי לישנא דאכלו לפני משה, שהוא הת"ח שהיה "שרוי בתוכם", וכיון דלפניו אכלו, אמר כאלו אכלו לפני אלוקים, עכ"ל המהרש"א.

מבואר, בלשון הגמרא שהאכילה לפני האלוקים הוא במה שאכלו ממה שקיבלו ממשה רבינו שהיה עומד עליהם, והאכילה שמלפניו כאלו אכלו מלפני האלוקים, מכאן הענין של שיריים מצדיקי אמת ותלמידי חכמים,

גם יש לומר שרוי בתוכה מלשון שיריים

עו"ל אכילת שיריים מצדיקי אמת ע"ד המהרש"א

איתא בגמרא, (פסחים קי"ח ע"א), אמר רבי יהושע בן לוי, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לאדם, וקוץ ודרדר תצמיח לך, זלגו עיניו דמעוה, אמר לפניו, רבונו של עולם אני וחמורי נאכל באבוס אחד, כיון שאמר לו בזעת אפך תאכל לחם נתקררה דעתו,

התורה, וכשבא לבני עשיו, שאלו מה כתוב בה, ואמר לא תרצח, אמרו או"ה לא בעינא וכו', אמנם ישראל קיבלו את התורה ברצון,

והקשה כבוד אדמו"ר הגאון הקדוש זצוקלה"ה מגור, דילמא מ"ה קבלו ישראל את התורה"ק, מפני שאין בתורה"ק דבר נגד הטבע של ישראל לכן קבלו אותה, ואין הכי נמי, אם הי' דבר המתנגד לטבע שלהם לא היו מקבלים את התורה,

והשיב, דלכן צוה הקב"ה קודם קבלת התורה מצות הגבלה, להגביל את ההר סביב לבל יהרסו לעלות, והי' מעלות (דרגות) בזה, ומטבע של ישראל לחקור כל דבר אחר שורשו, ולהתבונן בכל דבר עד כמה שיכול, ובזה שצוה להם הקב"ה מצות הגבלה ונתן תחומין לכל או"ה היכן מקום עמידתן, בזה צוה להם דבר אשר הוא נגד טבען של ישראל, ואעפ"כ אמרו נעשה ונשמע, וזה שבחן של ישראל, ודפח"ח, עכ"ל הכלי חמדה,

ויש ליישב הקושיא עוד

עפ"י דברינו דלעיל, דכל כונתם של ישראל בקבלת התורה היה, כדי לבטל מהם טבע החומריות, כמ"ש ז"ל, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, וזהו ודאי דבר המנגד לטבע.

* * * * *

אכילת שיריים מן התורה מנין

כתיב (שמות י"ח יב) "ויקח יתרו חתן משה עלה וזבחים לאלקים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלקים",

פירש רש"י, ויבא אהרן, ומשה היכן הלך, והלא הוא שיצא לקראתו וגרם לו את כל הכבוד, אלא שהיה עומד ומשמש לפנייהם,

לפני האלקים - מכאן שהנהנה מסעודה שתלמידי חכמים "מסובין בה" כאלו נהנה מזיו השכינה, עכ"ל רש"י,

ביאור המהרש"א בדברי רש"י

כתב המהרש"א (ברכות סד א ד"ה והלא לפני משה אכלו כו'), בחומש פרש"י, מכאן שכל הנהנה מסעודה שת"ח "מסובין בה",

דעתך שמשנה יושב ודן כל היום כלו, תורתו
מתי נעשית,

אלא לומר לך כל דיין שדן דין אמת לאמיתו
אפילו שעה אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו
נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה
בראשית, כתיב הכא, "ויעמד העם על משה מן
הבקר עד הערב", וכתוב התם, "ויהי ערב ויהי
בקר יום אחד", ע"כ,

איתא בגמרא, (כתובות ק"ה ע"ב) מאי שוחד,
שהוא חד, פירש רש"י שהוא חד - הנותן
והמקבל נעשים לב אחד,

אפשר לומר, דמכיון והמקבל שוחד אינו דן
דין אמת, ואז מתבטל מלהיות שותף להקב"ה
במעשה בראשית, ממילא נשאר הקב"ה אחד,
ללא שותף, וזהו שהוא חד, פירוש, שהקב"ה
אחד ללא שותף, בגלל השוחד שלוקח הדיין.
וזהו שהוא חד.

* * * * *

ביאור במה ששינה רש"י הפירוש לבית חייהם לימוד תורה או אומנות

כתיב, (שמות י"ח כ'), "וזהרתה אתהם את
החקים ואת התורות, "והודעת להם", את
הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון",

איתא בגמרא (בבא קמא ק' ע"א, בבא מציעא ל'
ע"ב),

והודעת להם - זה בית חייהם,
את הדרך - זו גמילות חסדים,
אשר ילכו - זה ביקור חולים,
בה - זו קבורה,
ואת המעשה - זה הדין,
אשר יעשון - זו לפנים משורת הדין. ע"כ,

במסכת בבא מציעא (ל' ע"ב) פירש רש"י, בית
חייהם - ללמוד להם אומנות להתפרנס בו,
דהרי חוקות ותורות כתיבי ברישיה דקרא.
לשון רש"י בבבא מציעא,

במסכת בבא קמא (ק' ע"א), פירש רש"י, בית
חייהם - תלמוד תורה. לשון רש"י בבבא קמא.

ביאור המהרש"א בפירושים השונים שפירש רש"י
כתב המהרש"א (בבא מציעא ל' ב' ד"ה והודעת
להם), כאן פרש"י ללמוד להם אומנות,

מבאר המהרש"א, (פסחים קי"ח ע"א), בד"ה,
זלגו עיניו דמעות כו'. כי היה סבור, כיון
שמאכלו שוה כחמור ישתווה גם בדעתו
כחמור, כי המזונות עם החמור יולידו טבע
חמורי, ע"כ,

מבואר, דאם במדה רעה המזונות עם החמור
יולידו טבע חמורי, מדה טובה מרובה והאוכל
משיירי הצדיק, תתקרב דעתו לטבע הצדיק,
וזהו ענין אכילת שיריים מצדיקים העובדים
ה' באמת,

אכילת שיריים מצדיקי אמת ע"ד האוהב ישראל

כתב בספר אוהב ישראל - (פרשת משפטים),
כתיב (שמות כ"ג כ"ה) "ועבדתם את ה' אלקיכם
וברך את לחמך ואת מימך והסרת מחלה
מקרבך",

וכך כתב, או יאמר, ע"ד שאחז"ל (פסחים ק"ב
ע"ב), כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך עיי"ש,
היינו, לאשר היתה הברכה שורה בכל אשר לו.
לזה כל שנטל ממנו איזה דבר שכבר שרתה
עליו ברכת ה' הוא ג"כ מתברך. וזש"ה

"ועבדתם את ה' אלהיכם" הבטיחנו הש"י
וית', "וברך את לחמך גוי והסירותי מחלה
מקרבך".

היינו, שהש"י יברך לחמו ומימיו של הצדיק
העובד את ה' באמת, וכל מי שיאכל ויטעום
אצלו כלום, ישלח לו השי"ת מבוקשו הצריך
לו, כגון רפואה למי שצריך לרפואה, וכדומה
שאר מבוקשים בגשמיות וברוחניות, כי"ר
אמן, עכ"ל האוהב ישראל,

בשלושה דרכים יש ללמוד אכילת שיריים מצדיקי אמת ותלמידי חכמים

ע"ד האוהב ישראל, וברך את לחמך,
עפ"ד המהרש"א, אני וחמורי נאכל יחד
עפ"ד מהרש"א, לאכול לחם לפני האלוקים.

* * * * *

דיין שדן דין אמת נעשה שותף לקב"ה ושוחד מבטל השותפות

איתא בגמרא, (שבת י" ע"א) תנא להו רב חייה
בר רב מדפתי, כתיב (שמות י"ח י"ג) ויעמד העם
על משה מן הבקר עד הערב, וכי תעלה על

תלמוד לומר, "ואספת דגנך" הנהג בהן מנהג דרך ארץ, **דברי רבי ישמעאל**,

רבי שמעון בן יוחי אומר, אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורח בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה? אלא, בזמן שישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי אחרים, שנאמר: ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי עצמן, שנאמר: "ואספת דגנך", ע"כ,

מבואר, דלדברי רבי ישמעאל יש לעסוק גם באומנות עם דברי תורה, ולרשב"י יש לעסוק בתורה בלבד,

לפי"ז י"ל שרש"י שינה פירושו לבית חייהם במקום אחד פירש אומנות ובמקום אחר פירש תלמוד תורה, כדי לקיים גם דברי רבי ישמעאל, וגם דברי רשב"י.

עוד יש לבאר בדרך דרש בפירושים השונים ברש"י

עפ"י דברי המהרש"א שביאר, כי "בית חייהם" הכוונה, שיש לקבוע בתי מדרשות לעסוק בתורה, **ניתן לחלק ולומר**,

רש"י בבבא קמא, שפירש "בית חייהם", זה **תלמוד תורה**, בא לפרש את המילה "בית", כלומר שיש להקים "בית" מדרש לתלמוד תורה,

ורש"י בבבא מציעא, שפירש "בית חייהם" זו אומנות, בא לפרש את המילה "חייהם", וע"ז אמר, שחייהם זו אומנות שבאה להחיותם.

ולכן שינה רש"י פירושו בכל מקום למילה אחרת, כאן פירש "בית" וכאן פירש "חייהם",

* * * * *

כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל מכוון לבת תחילה סימן לבנים

כתיב, (שמות י"ט ג'), "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל" וגו'

איתא בגמרא, (ברכות י"ז ע"א סוטה כ"א ע"א) נשים במאי זכיין, באקרויי בנייהו לבי כנישתא, (פירש"י, לבי כנישתא - תינוקות של בית

וחוקות ותורות כבר כתיב ברישא דקרא "את החוקים ואת התורות" עכ"ל רש"י,

שאמר לו יתרו למשה, אחר שתזהיר אותם ברישא **אחקים ותורות**, אח"כ, "והודעת להם", כלומר, תודיע להם דבר הצריך להם ולגופם, דהיינו **מחיתם ואומנתם**, דכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה,

אבל בפרק הגוזל קמא, (בבא קמא ק' א'), פרש"י, ד"והודעת להם" קאי נמי **אתלמוד תורה** וזו היא **בית חייהם**, ע"ש כי היא חייד וגו',

ואפשר, שהוא **דבר נוסף** ארישא דקרא, וזו **בית חייהם**, משמע דהיינו לקבוע להם בתי מדרשות לתלמוד תורה, **עכ"ל המהרש"א**,

ביאור הפני יהושע בפירושים השונים ברש"י

כתב הפני יהושע (בבא קמא ק א) בפרש"י בד"ה **בית חייהם**, זה **תלמוד תורה**, עכ"ל.

ובפרק אלו מציאות (ל' ע"ב) פרש"י, **בית חייהם**, היינו **ללמדם אומנות** להתפרנס וחוקות ותורות כתיבי ברישא דקרא עכ"ל.

ונראה, **דדא ודא אחת היא**, דודאי א"א לפרש כפשוטו דאתלמוד תורה גופא קאי, דהא כתיבא ברישא דקרא,

ואאומנות גרידא, נראה שזה לא היה צריך משה להודיעם וללמדם,

ועוד, שנראה דוחק לפרש, בית חייהם אאומנות, **שהוא חיי שעה**, אלא ע"כ **דאתלמוד תורה** קאי, ובא משה להודיעם **שעם ת"ת לא יתבטלו מ"מ מן האומנות**, וכענין שאמרו (אבות פ"ב מ"ב) כל תורה שאין עמה ד"א בטילה, וא"כ בית חייהם היינו, לפי **שהאומנות היא עיקר חייהם לת"ת וק"ל**, עכ"ל הפני יהושע,

א"ל דרש"י בא לקיים דברי רבי ישמעאל ודברי רבי שמעון בר יוחאי

איתא בגמרא (ברכות ל"ה ע"ב), תנו רבנן, ואספת דגנך, מה תלמוד לומר, לפי שנאמר, "לא ימוש ספר התורה הזה מפידך", יכול דברים ככתבן, (רש"י שלא יעסוק בדרך ארץ)

את התורה, משום שדרכם של אנשים הולכים אחר דעתן של נשים, ועי"ש ברד"ל שמבאר באריכות,

ע"ד המדרש (שמות רבה פרשת יתרו פרשה כ"ח), א"ר תחליפא דקיסרין אמר הקדוש ברוך הוא כשבראתי את העולם לא צויתי אלא לאדם הראשון ואחר כך נצטווית חוה, ועברה וקלקלה את העולם, עכשיו אם איני קורא לנשים תחלה הן מבטלות את התורה לכך נאמר כה תאמר לבית יעקב תחילה, ע"כ, וזהו בת תחילה סימן יפה לבנים, כלומר, שיאמרו לבת תחילה ואז יקבלו הבנים, שלא כבבריאת העולם,

וע"ד המהרש"א יש לפרש, מה שאמרה תורה, בת בתחילה שאמרו כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים, הוא סימן יפה לבנים, משום שמסייעת וטורחת בלמידתם של בנים והיא מוכנת טפי לצוות בניה על כך, וזהו סימן יפה לבנים. כפירוש המהרש"א,

* * * * *

בת תחילה סימן יפה לבנים ע"ד רוב בנים דומין לאחי האם

בספר דברי חכמים וחיזותם נמצא הסבר, מהו הסימן יפה לבנים,

איתא בגמרא (בבא בתרא דף ק"א) תנא, רוב בנים דומין לאחי האם, ולכן כאשר הבת מגדלת את אחיה, כפי שאומרת הגמרא, דמרביא לאחיה, והבת בוודאי רוצה שילדיה שלה יהיו ילדים טובים, לכן תדאג היטיב לגדל את אחיה בדרך טובה, כדי שילדיה שיהיו דומין לאחיה, ויהיו טובים, וזהו הסימן יפה לבנים, שגם אחיה וגם בניה יהיו טובים,

* * * * *

החיד"א תמהה על התוספות פעמים שאמוראים לא היו בקיאים בפסוקים

כתיב (יתרו כ"י י"ב) "כבד את אביך ואת אמך למען יארכון ימך על האדמה אשר ה' אלקיך נתן לך", (ואתחנן ה' ט"ז) "כבד את אביך ואת אמך כאשר צוך ה' אלקיך למען יארכון ימך ולמען ייטב לך",

רבן היו רגילין להיות למדים לפני רבן בבית הכנסת), ובאתנוויי גברייהו בי רבנן, (בי רבנן - בית המדרש, ששם שונים משנה וגמרא), ונטרין לגברייהו (ונטרן לגברייהו - ממתנינות לבעליהן, ונותנות להם רשות ללכת וללמוד תורה בעיר אחרת) עד דאתו מבי רבנן,

כתב המהרש"א (סוטה כ"א ע"א), דיש לכוון בזה בקרא דכתיב "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל", ודרשו בזה כה תאמר

לבית יעקב, אלו הנשים בלשון רכה, ותגיד לבני ישראל, אלו הזכרים, דברים קשים כגידין,

הדיוקים שדייק המהרש"א

ויש לדקדק בזה, למה הקדים הנקבות לזכרים, ועוד, למה דקדק הכתוב לקרות הנקבות במקום הזה בית יעקב, והזכרים בני ישראל,

ומבאר המהרש"א, לפי שכלל הנקבות בנתינת התורה, אף שאין האשה מצווה על לימודה,

ונתן טעם ואמר, כה תאמר לבית יעקב שהן הנשים, שתגיד לבני ישראל, ויהיה "תגיד" נסתר לנקיבה, שהיא תגיד לבניהן שילמדו ותטרח היא בלמידתם, ובשכר זה יהיו הנשים בכלל קבלת התורה, ולכן הקדים הנקבות לזכרים, וזה גם מה שדקדק לומר בנשים בית ובזכרים בני, שהיא מצויה בביתה, והיא מוכנת טפי לצוות בניה על כך, ע"כ דברי המהרש"א,

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"א רד"ל אות ל"ז), רבי פינחס אומר ערב שבת עמדו ישראל בהר סיני ערוכים, האנשים לבד והנשים לבד. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לך אמר לבנות ישראל, אם רוצות לקבל את התורה, שדרכם של אנשים הולכים אחר דעתן של נשים, שנאמר (שמות יט, ג) כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים. ותגיד לבני ישראל אלו האנשים. וענו כלם פה אחד, כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שם כד ז).

ביאור בת תחילה סימן יפה לבנים ע"ד פרד"א וע"ד המהרש"א

ע"ד פרקי דרבי אליעזר יש לפרש, הא דאיתא בגמרא (בבא בתרא קמ"א ע"א) בת תחילה סימן יפה לבנים, פירוש, מה שהתורה אמרה קודם לבת, הוא סימן יפה שהבנים הזכרים יקבלו

ניהלן, וגם אני בעניי פירשתי בזה פירוש קרוב
לאמת ככתוב במקומו,

ועיימ"ש הרב מהרי"ל סי קמ"ט, ובמקום
אחר כתבתי קצת בזה, **ע"כ לשון החיד"א**,

* * * * *

לא נכתב טי"ת בדברות הראשונות ביאור נורא נמצא בכתבי הרמב"ן

בכתבי הרמב"ן, חלק אמונה ובטחון, סוף
פרק י"ט (הוצאת מוסד הרב קוק עמי תכ"ג) כתב,
ולא נאמרה ט' בעשרת הדברות, לפי שהיה
מנהג בדורות הראשונות באומות העולם,
כשהיה מלך שולח שליח, (שהשליח, היה נגזר
דינו למיתה) אל מי (שהיה ממונה להוציא לפועל את
ההריגה) שיהרוג השליח, (ולא יידע השליח שבאים
להורגו) היה כותב במכתב, סימן אחד, שהיו
קוראין אותו **טיט"א**, ותכף שהיה (הממונה על
ההריגה) רואה הכתב אצל מי שנשתלח אליו
(כלומר השליח), ורואה הסימן ההוא, (שהיה
כתוב בו טי"ת), היה הורג למי שהביא לו הכתב
ההוא, זה מנהג שמעתי שהיה ביד האומות,

ומצאתי לו סמך מן הכתוב, כי טיט"א סימן
קשה הוא, מלשון ישעיה י"ד "וטאטאתיה
במטאטא השמד",

על כן ראיתי לומר, כי מפני זה לא רצה
הקב"ה לכתוב טי"ת בעשרת הדברות ששלח
להם ביד משה רבינו ע"ה, (שלא יחשבו בטעות
את מטרת השליחות),

ומה שאמרו רז"ל (ב"ק נ"ה) שלא נאמר טי"ת
בלוחות הראשונות, מפני שהיו הלוחות עתידין
לישבר, שלא יאמרו פסקה טובתן ר"ל,

כי הטי"ת מורה על הטוב הואיל ופתח בה
בתורה, שנאמר (בראשית א') "וירא אלוקים את
האור כי טוב", והיא ט' ראשונה שבתורה,
ודבריהם אמת, **ע"כ לשון הרמב"ן**.

* * * * *

לסרבה המשרה מכוון לנעץ חרב בבית המדרש

כתיב (הפטרה לפרשת יתרו ישעיה ט' ה') "כי ילד
ילד לנו בן נתן לנו ותהי המשרה על שכמו

איתא בגמרא (בבא קמא נ"ד ע"ב) שאל רבי
חנינא בן עגיל את רבי חייא בר אבא מפני מה
בדברות הראשונות לא נאמר בהם **טוב**
ובדברות האחרונות נאמר בהם **טוב**,

אמר לו עד שאתה שואלני למה נאמר בהם
טוב, שאלני אם נאמר בהן טוב אם לאו, שאיני
יודע אם נאמר בהן טוב אם לאו, כלך אצל ר' י
תנחום בר חנילאי שהיה רגיל אצל ר' יהושע
בן לוי שהיה בקי באגדה

אזל לגביה א"ל ממנו לא שמעתי, אלא כך
אמר לי שמואל בר נחום אחי אמו של רב אחא
ברבי חנינא ואמרי לה אבי אמו של רב אחי
ברבי חנינא, הואיל וסופן להשתבר, וכי סופן
להשתבר מאי הוי, אמר רב אשי **חס ושלום**
פסקה טובה מישראל, ע"כ

כתבו התוספות, (בבא בתרא קי"ג ע"א ד"ה
תרוייהו), **פעמים שלא היו בקיאים בפסוקים**,
וכן מצינו בסוף שור שנגח את הפרה (ב"ק דף
נ"ה ע"א) **מפני מה לא נאמר בדברות**
הראשונות טוב כו', א"ל עד שאתה שואלני כו'
שאיני יודע אם נאמר בהן טוב או לאו ע"כ
דברי התוס'. (מובא במסורת הש"ס עה"ג ב"ק נ"ה
ע"א), ושם כתב, עיין תוספות בבא בתרא קי"ג
ע"א ד"ה תרוייהו,

החיד"א תמה על דברי התוספות

כתב החיד"א בספר עין זוכר מערכת א' אות
קיי"ט

אמוראים היו בקיאים במשניות דסדר טהרות
כן כתבו התוס' בבא מציעא דף קי"ד וכן

כתוב בשיטה **מקובצת שם ומכל שכן שהיו**
בקיאים במקרא,

ותימא על התוס' בבבא בתרא דף קי"ג שכתבו
דזמנין האמוראים לא היו בקיאים בפסוקים,
ומייתו ראייה מסוגית בבא קמא דף נ"ד
דקאמר איני יודע אם נאמר בהם טוב עיי"ש,

ובעניותי הדברים קשים לומר על האמוראים
כן, ומה גם דאמרו רז"ל דצריך תלמיד חכם
להיות בקי בכ"ד ספרים, והביאו רש"י
בפירוש החומש פרשת תשא (פרק ל"א פסוק
י"ח) עיי"ש,

וסוגיית בבא קמא אינה ראייה **דשערי**
תשוב"ה לא ננעלו וכבר המפרשים אסברוה

מבואר, דבזמן חזקיהו המלך היה לימוד התורה חזק מכל הזמנים, שהיו פונים מכל עסקיהם וכל עיסוקם היה רק בתורה, כדאיתא בגמרא,

ביאור נאה למה זכה חזקיה לכן

במה זכה חזקיהו שדורו היה ראש לכל הדורות בלימוד התורה, שכל עסקיהם היה רק בתורה,

אפשר לומר, דמצינו, כי מכל איסורים שבתורה, לא נאמר **ונתתי פני, ואתן את פני**,

רק **במעביר בנו למולך, ובאיסור דם**, כדכתיב (ויקרא י"ז י) "ואיש איש מבית ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יאכל כל דם **ונתתי פני** בנפש האכלת את הדם", **וכתיב** (ויקרא כ"ג) "ואני **אתן את פני** באיש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו כי מזרעו נתן למלך", ובשתי המקומות פירש רש"י (מתורת כהנים) **פונה אני מכל עסקי** ועוסק באיש ההוא,

ומצינו בגמרא, אצל חזקיהו מלך יהודה (סנהדרין ס"ג ע"ב), אף חזקיה מלך יהודה ביקש אביו לעשות לו כן, להעביר בנו למולך, וברש"י **לשורפו באש כמו הספרים**, אלא שסכתו אמו סלמנדרא, וברש"י סלמנדרא, **הסך מדמה** אין האור שולט בו,

לפי"ז אפשר לומר דמשום שזכה חזקיהו להנצל **מהמולך ע"י דם**, ורק בשתי איסורים אלו שהם **איסור מולך ואיסור דם**, אמר הקב"ה **פונה אני מכל עסקי**, לכן אמר חזקיה, אף אני אעשה כן, **ופונה אני מכל עסקי**, לעסוק רק בדברי הקב"ה, ועשה, שיעשו כולם כן, כאמז"ל שנעץ חרב וכ"ו וזה הטעם שזכה כי בימיו יפנו כולם מכל עסקיהם לעסוק בתורה, (ועיין עוד בעניין אחז וחזקיה בסנהדרין ק"ד ע"א)

* * * * *

עניני שבט

מזל דלי הוא מזל של ישראל ומזל חודש שבט והוא עבד אל התורה

כתב בספר בני יששכר, (מאמרי חדש שבט מאמר א) כתב, **בספר יצירה** (פ"ה י) המליך

ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אביעד שר שלום" "לסרבה המשרה ולשלום אין קץ"

כתב רש"י ותהיה משרת הקב"ה ועולו על שכמו, שיהיה עוסק בתורה ושומר מצות,

ויטה שכם למשאו של הקב"ה,

איתא בגמרא, (סנהדרין צ"ד ע"ב) חזקיה - **שחזק את ישראל לאביהם שבשמים**, אמר רבי יוחנן אמר הקדוש ברוך הוא, יבא סנחריב וסיעתו ויעשה אבוס לחזקיהו ולסיעתו,

כתיב (ישעיהו י" כ"ז) "והיה ביום ההוא יסור סבלו מעל שכמד ועולו מעל צוארך וחובל עול מפני שמן", אמר רבי יצחק נפחא חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו, שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות,

מה עשה נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו, בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ מגבת ועד אנטיפרס, ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה, ע"כ, (עיי"ש ובמהרש"א באריכות על ענין גודל לימוד התורה שהיה בימי חזקיהו)

מבואר, שחזקיה היה **מרבה** על עצמו את משרת הקב"ה ועולו לעסוק בתורה ולשמור מצוות,

כמו כן, היה מרבה על אחרים את משרת הקב"ה, כדאיתא נעץ חרב בביהמ"ד וכו',

יש לרמז דבר זה בקרי ובכתיב של הפסוק,

למרבה המשרה, שהרבה על עצמו,

לסרבה המשרה, כשנחליף המ"ם סתומה לסוף התיבה, תתקבל המילה **להרבים**, כלומר שהרבה משרת הקב"ה על אחרים,

וכך מרומז בכתוב, שהרבה לעצמו והרבה לאחרים

* * * * *

במה זכה חזקיה שדורו היה מעולה שבדורות בלימוד התורה

ביאור העולת אהרון

איתא בגמרא (בבא בתרא י"ז ע"א), תנו רבנן, ששה לא שלט בהן מלאך המות, ואלו הן, אברהם, יצחק ויעקב, וכו'

פירש"י, מתו בנשיקה על פי שכינה, ולא ע"י מלאך המות,

תנו רבנן, שבעה לא שלט בהן רמה ותולעה, ואלו הן, אברהם, יצחק ויעקב, וכו'

פירש"י שמתו ע"פ שכינה ואין ראויה רמה לשלוט במי שנשוק משכינה, שהרי אין הרמה באה אלא מטפה מרה המטפטפת **מסכינו של מלאך המות**, דאמר מר (ע"ז דף כ) **ממנה מת ממנה מסריח** ממנה פניו מוריקות, עכ"ל רש"י,

ביאור בכדי חנטו חנטייא שבחינם חטו אותו

והנה המפרשים כתבו דהא דיעקב אבינו לא מת היינו שלא מת ע"י מלאך המות אלא בנשיקה מת,

ובזה אתי שפיר שהקשה אותו ר' נחמן, וכי **בכדי חנטו אותו חנטייא**, כלומר הרי **בחינם** חנטו אותו, כי **החניטה** נעשית כדי שלא **יסריח**, ומכיון והטפה מרה המטפטפת **מסכינו של מלאך המות שממנה מת ממנה מסריח**, לא שלטה ביעקב אבינו, שהרי מת בנשיקה ולא ע"י מלאך המות, א"כ בחינם חנטוהו,

ביאור בכדי קברו קברייא שבחינם קברו אותו

איתא בגמרא (סנהדרין דף מו עמוד ב) **קבורה משום בזיונא הוא**,

פירש"י משום בזיונא הוא - שלא יתבזה לעין כל **שיראוהו מת ונרקב** ונבקע. ע"כ,

כתבו התוספות (בבא בתרא דף יז עמוד א ד"ה לא שלטה בהן רימה) **שלא ירקב וישלוט בו רמה**,

ובזה אתי שפיר שהקשה אותו ר' נחמן, וכי **בכדי קברו קברייא**, כלומר הרי **בחינם** קברו אותו, כי הקבורה נעשית כדי שלא יראו אותו נרקב, ומכיון ולא שלטה בו רמה, ממילא לא ירקב, ואין צורך בקבורה כדי שלא יתבזה לעין כל **שיראוהו מת ונרקב**, א"כ בחינם קברוהו,

אות צ' בלעיטה (הלעטת המאכל) וקשר לו כתר וכו', וצר בו **דלי בעולם**, ושבת בשנה, וקורקבן בנפש זכר ונקבה, **ע"כ בספר יצירה**, אמרו **התוכניים הראשונים**, כי **מזל דלי הוא מזל ישראל**, הגם דקייל"ן **אין מזל לישראל היינו**, שישראל **על ידי מעשיהן בתורה הופכין שפיטת המזל לכל אשר יחפצו**, אבל על כל פנים **בתולדה**, יש להן **מזל**, עיין בגמרא (שבת קנו),

מזלן של ישראל הוא דלי משום שהוא עבד המשמש אל התורה כדלי המשמש אל המים

וכתב עוד הבני יששכר, הנה יש לומר, דלבעבור זה, **דלי הוא מזלו של ישראל**, כי דלי עשוי לשאוב בו מים, וזה פעולתו, והנה הוא **משמש אל המים**, ואין מים אלא תורה (ב"ק יז) כמד"א (ישעיה נה א) "הוי כל צמא לכו למים", להורות על האמור דמזלו של ישראל הוא, **עבד משמש אל התורה**,

התורה מעל המזל הגם שפיטת המזל מחייב

והגם, שפיטת המזל מחייב באיזה אופן וכו', הנה על ידי עסק התורה ומצות יתהפך הכל לטוב, ולכל אשר יחפצו יטו את המזל, כיון שמזלן הוא **עבד משמש אל התורה**, עכ"ל **הבני יששכר**.

* * * * *

ביאור בכדי ספדו חנטו קברו פירושו בחינם ולא היה צריך, עולת אהרון

ביאור העולת אהרון הפלא ופלא שבחינם חנטו וקברו את יעקב אבינו ללא צורך

בספר עולץ אהרון, הקשה באומרם ז"ל (תענית ה' ע"ב) בתר דסעוד אמר ליה, הכי אמר רבי יוחנן, **"יעקב אבינו לא מת"**, אמר ליה, וכי **בכדי ספדו ספדנייא**, וחנטו חנטייא, וקברו קברייא,

היה צריך לומר, והלא, ספדו חנטו קברו, ולמה אמר **בכדי**, שהוא מבואר **שבחינם** ספדו חנטו וקברו,

בנים, אלא יהי רצון שיהו צאצאי מעיד
כמותך, עכ"ל הגמרא,

ביאור בסמיכות אילן במה אברכך
אל יעקב אבינו לא מת

יש להבין, בהסמכת שתי המאמרים, יעקב
אבינו לא מת, אל המאמר, שיהיו צאצאי
מעיד כמותך,

ועוד יש לשאול, בשעה שביקש לילך ואמר
אילן אילן במה אברכך, היה לו לברכו בו
בעצמו, שימשיך האילן לתת פירות מתוקין,
ושלא ייבש המעיין שתחתיו, ולא יקצץ האילן,
ולמה ברכו בנטיעות שנוטעים ממנו,

ביאור הקשר במאמרים בהקדם
ביאור הכתוב חיים עד העולם

כתיב (תהילים קל"ג ג') "כשמן הטוב על הראש
יורד על הזקן, זקן אהרן שיורד על פי מדותיו,
כטל חרמון שיורד על הררי ציון, כי שם צוה
ה' את הברכה חיים עד העולם", וברד"ק שם
כתב, ופירוש עד העולם, זמן רב,

ולכאורה קשה, שהרי המשמעות של, עד
העולם, פירושו שאין לו הפסק לעולם,

ויש לפרש כי חיים עד העולם מכוון אל
הפסוק הקודם (תהילים קל"ג ב') כשמן הטוב על
הראש יורד על הזקן זקן אהרן, שיורד על פי
מדותיו, וכך יש לפרש,

איתא במשנה (אבות פרק ד' י"ג) שלשה כתרים
הם, כתרי תורה, כתרי כהונה, וכתרי מלכות,

על כתרי תורה נאמר, (אבות ב' י"ב) שאינה
ירושה לך,

וכתרי מלכות שהיה למשה רבינו, גם, לא
נמשכה מלכותו לבניו,

ורק בכתרי כהונה של אהרון הכהן, מאז
שנמשח אהרון הכהן בשמן הטוב, נמשכת
ויורדת הכהונה לדור ודור ונמשך לעולם, וזה
ביאור הפסוק, "כי שם", אצל אהרון הכהן,
יש המשך לעולם, וזהו, כי רק שם צוה ה' את
הברכה, חיים, עד העולם,"

ובכך מובן, כי במקום שיש המשך לדורות
הבאים, שהולכים בדרכי האבות, זה נותן

בירור בענין בכדי ספדו ספדייא

בספר עולת אהרון ביאר הפלא ופלא כי בכדי
חנטו וקברו, פירושו בחינם,

אך יש לעיין למה לא ביאר כן בספדו ספדייא,
דאיתא בגמרא (סנהדרין דף מו עמוד ב') איבעיא
להו, הספידא, יקרא דחיי הוי, או יקרא
דשכבי הוי, וכבר נפסק להלכה (יו"ד סימן
שד"מ סעף י') דיקרא דשכבי הוי, ע"כ,

ולמאי דאמר יעקב אבינו לא מת א"כ אין כאן
יקרו של מת,

ובזה אתי שפיר שהקשה אותו ר' נחמן, וכי
בכדי ספדו ספדייא, כלומר הרי בחינם ספדו
לו, וצ"ע למה לא פיר כן הרב בספדו ספדייא
שהיה בחינם, כפי שפירש לגב חנטו וקברו.
וצ"ע.

* * * * *

ביאור בסמיכות אילן במה אברכך
אל יעקב אבינו לא מת

איתא בגמרא (תענית ה' ע"ב) בתר דסעוד אמר
ליה, הכי אמר רבי יוחנן, "יעקב אבינו לא
מת", אמר ליה, וכי בכדי ספדו ספדנייא,
וחנטו חנטייא, וקברו קברייא,

אמר ליה, מקרא אני דורש, שנאמר, (ירמיה ל'
י', ירמיה מ"ו כ"ז), "ואתה אל תירא עבדי יעקב
נאם ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך
מרחוק, ואת זרעך מארץ שבים, ושב יעקב
ושקט ושאנן ואין מחריד", מקיש הוא לזרעו,
מה זרעו בחיים אף הוא בחיים,

כי הווי מיפטרי מהדדי אמר ליה ליברכן מר,
אמר ליה אמשול לך משל למה הדבר דומה,
לאדם שהיה הולך במדבר והיה רעב ועיף
וצמא ומצא אילן שפירותיו מתוקין וצילו נאה
ואמת המים עוברת תחתיו, אכל מפירותיו
ושתה ממימיו וישב בצילו וכשביקש לילך
אמר אילן אילן במה אברכך אם אומר לך
שיהו פירותיך מתוקין הרי פירותיך מתוקין,
שיהא צילך נאה הרי צילך נאה, שתהא אמת
המים עוברת תחתך הרי אמת המים עוברת
תחתך,

אלא יהי רצון שכל נטיעות שנוטעין ממך יהיו
כמותך. אף אתה במה אברכך, אם בתורה הרי
תורה אם בעושר הרי עושר אם בבנים הרי

פירות צל ומים מרמזים לבנים עושר ותורה

פירות, פירותיו של אדם אלו בנים, כתיב (דברים כ"י"ט) "האדם עץ השדה", וכתיב (בראשית א' י"א) "עץ עושה פרי", והם מעשה

ידיו כדאיתא (שבת ל"ב ע"ב), איזה הן מעשה ידיו של אדם הוי אומר בניו ובנותיו של אדם,

צל, מרמז על עושר, כמ"ש (קהלת ז' י"ב) "בצל החכמה בצל הכסף",

מים, מרמז לתורה, כדאיתא בגמרא, (בבא קמא דף יז עמוד א) אין מים אלא תורה, שנאמר (ישעיהו נ"ה א') "הוי כל צמא לכו למים"

מבואר, שהנמשל נרמז במשל, כי מים, צל, ופירות, מרמזים לתורה, עושר, ובנים.

* * * * *

שיהיו כמותך הם פירות צל ומים
שיש בהם מן הדומה בדומה

כשביקש ר' יצחק לברכו, אמר, אם בתורה הרי תורה, אם בעושר הרי עושר, אם בבנים הרי בנים, ואינך זקוק לברכה באותן הדברים, ובירכו, שיהו צאצאי מעיד כמותך, כלומר, שיהיו תולדותיהן כיוצא בהם,

ובנמשל שברכו, מצינו שתוצאותיהם כיוצא בהם

פירותיך מתוקין, מבאר רש"י (בראשית א' י"ב) "עץ פרי" שטעם עזו ופריו שוין,

צלך נאה, הצל תמיד כמו המקור,

אמת המים, המשתקף מהמים דומה בדיוק לעומד ממול, כדאיתא, (נדרים ט' ע"ב) ונסתכלתי בבבואה שלי

ולכך כיון ר' יצחק, בברכתו שיהיו צאצאיך כמותך,

* * * * *

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות

"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק

פקס 03-6161777 נייד 0527-616166

מייל y0527616166@gmail.com

חיים, עד העולם, וזהו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים, כשיש המשך לדורות,

לפי"ז מיושב הקושיות דלעיל

על פי הדברים האלה יש ליישב, מאי דקשיא, שבשעה שביקש לילך ואמר אילן אילן במה אברכך, והיה לו לברכו שימשיך הוא לתת פירות כאלו, שלא ייבש המעיין שתחתיו, ולא יקצץ האילן, ולמה ברכו בנטיעות שנוטעים ממנו, ולא בו בעצמו,

יש לומר, משום שביקש לברכו באותו ענין שדיבר בו, שהוא ענין המשך הדורות הבאים, שהיה אצל יעקב אבינו, ולכן בירכו בנטיעות שנוטעים ממנו, ושיהיו צאצאי מעיו כמותו, ולא בו בעצמו,

ובכך גם יש להבין, את סמיכות שתי המאמרים יעקב אבינו לא מת, ושיהיו צאצאי מעיד כמותך, אחד אל אחד, משום ששניהם לאותו דבר כווננו, והוא המשך הדורות הבאים.

* * * * *

ביאור פירות צל ומים שבמשל הם
בנים עושר ותורה שבנמשל

איתא בגמרא (תענית ה' ע"ב) אמר ליה (ר' נחמן לר' יצחק) ליברכן מר, אמר ליה, אמשול לך משל למה הדבר דומה, לאדם שהיה הולך במדבר, והיה רעב, ועיף, וצמא, ומצא אילן, שפירותיו מתוקין, וצילו נאה, ואמת המים עוברת תחתיו, אכל מפירותיו, ושתה ממימיו, וישב בצילו, וכשביקש לילך, אמר,

אילן אילן, במה אברכך, אם אומר לך, שיהו פירותיך מתוקין, הרי פירותיך מתוקין, שיהא צילך נאה, הרי צילך נאה, שתהא אמת המים עוברת תחתך, הרי אמת המים עוברת תחתך, אלא, יהי רצון, שכל נטיעות שנוטעין ממך יהיו כמותך, אף אתה במה אברכך,

אם בתורה הרי תורה,

אם בעושר הרי עושר,

אם בבנים הרי בנים,

אלא יהי רצון, שיהו צאצאי מעיד כמותך, ע"כ